
Az általános jogelvek megjelenése a hatósági eljárásban

Turkovich István*

A közigazgatási hatósági eljárás hatályos szabályaiban meghatározó jelentőséggel bírnak az ügyvezett alapelvek. Az alapelvek a hatósági eljárás szabályai közé azonban csak viszonylag későn, az 1981-es törvénymódosítás eredményeként kerültek rögzítésre.¹ Ami tény, hogy a hatósági eljárás szabályaiban rögzített alapelvekben a megjelenésük óta több változás is történt, és azt hiszem, kijelenthetjük, hogy jelenlegi állapotukban is a változás talaján állnak. Jelen tanulmányban az alapelvek kialakulásával, szabályozásával, valamint szerepével kapcsolatos egyes kérdésekre kívánok válaszokat keresni.

Általános jogelvek

A joggyakorlat, úgy tűnik, időről időre igazolja, hogy az írott jog megjelenése ellenére szükséges a jogalkalmazás során olyan elvek alkalmazása, amelyeket a tételes (írott) joganyag nem tartalmaz. Az ilyen természetű jogelvek eleinte a bíróságok gyakorlatában jelentek meg, az elnevezésük is a francia Conseil d'État gyakorlatából ered.² Ez felkeltette a jogtudomány figyelmét is, amely eredményeként az általános jogelvekhez kapcsolódó különböző elméletek jelentek meg.³ Az első, általános jogelvekről szóló elméletek a francia jogtudomány gyümölcsei. Az első általános jogelv elméletek között némi feszültséget okozott, hogy egyesek a jogalkotó tevékenység bírói korlátját látták benne, még mások ezt cáfolni igyekeztek. Mindezek ellenére tény, hogy az általános jogelv elméletek megfelelő táptalajt találtak más országok jogtudományában is. Ennek magyarázata valószínűleg abban rejlik, hogy bár egyes szerzők vitatják, az általános jogelvek

* Egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Közigazgatási Jogi Tanszék.

¹ Szamel Lajos: *Magyar Államigazgatási jog, Általános rész*, Berényi Sándor (szerk.) BM könyvkiadó, Budapest, 1984, (a továbbiakban: Szamel, 1984.) 658-659. o.

² A Conseil d'État (Államtanács) a joggyakorlatában, határozatai alátámasztására alkalmazott olyan jogelveket nevezett általános elveknek, amelyeket az írott jog nem tartalmazott. A testület ugyanakkor kifejtette, hogy azért alkalmaz ilyen jogelveket, mert feltételezése szerint azok megfelelnek a jogalkotó akaratának. Kilényi Géza: *Az államigazgatási eljárás alapelvei*, Közgazdasági és Jogi könyvkiadó, Budapest, 1970, (a továbbiakban: Kilényi, 1970.) 9-10. o.

³ Kilényi, 1970. 9-11. o.

elmélete természetjogi alapokra vezethetők vissza. A természetjog értelmezésében az egyes jogelveket, mint alapvető értékeket tekinti a jogállam alapjának.⁴ Ha a bírói gyakorlatot vesszük figyelembe, hasonló megállapítást tehetünk, hiszen a francia bírói gyakorlathoz hasonlóan az angolszász, de a német és osztrák bíróságok is alkalmaztak gyakorlatukban ún. általános jogelveket. Az általános jogelv elméletek megjelenése (a II. világháborút követően) a 20. század közepére tehető. Ebben az időszakban Európa már a politikai és gazdasági kettéosztott állapotát élte. Ennek eredményeként az ún. vasfüggöny sok más mellett a jogi gondolkodásnak határokön átnyúló lehetőségének is gátat szabott. Erre utalt az általános jogelv elméletekkel kapcsolatosan tett azon megállapítás is, amelynek értelmében: „az általános jogelvek egész koncepciója – amely akarva vagy akaratlanul a jogi alapelveknek, s ezeken keresztül a gyakorlati jogalkalmazásnak a tételes joggal való szembeállítására vagy legalábbis attól való elszakadására vezet – merőben idegen a szocialista állam- és jogtudománytól”.⁵ A valóság azonban, hogy a szocialista államok jogába, illetőleg a szocialista jogtudományba is megjelent az általános jogelv elméletek hatása. A szocialista jogban is elismerést nyertek – ahogyan többen nevezik azokat – az általános jogelvek, vagy alapelvek. Alapelvek alatt tehát a szocialista jogtudomány olyan jogelveket értett, amelyekben a (pozitív) tételes joganyagon túlmutató, a jogalkalmazással, valamint a jogalkotással szemben támasztott általános követelmények fogalmazódtak meg.⁶ Talán nem túlzás kijelenteni, hogy a nyugati országok joggyakorlatát is megelőzve ezen a téren – természetesen a tanulmány témájához igazodva az államigazgatási hatósági eljárásokat tekintve – egyes szocialista országok hatósági eljárási kódexeiben már rögzítésre kerültek ún. alapelvek, amelyek az általános jogelvek szerepét voltak hivatottak betölteni.

Alapelvek a hatósági eljárásban

A közigazgatási – korábban államigazgatási – hatósági eljárásokban az ún. alapelvek alkalmazása csak viszonylag későn jelent meg, évtizedekkel a polgári vagy büntető eljárásjogban való megjelenés után. Ennek az oka azon egyszerű tényre vezethető vissza, hogy a szabályozott és elkülönült közigazgatás viszonylag későn alakult ki, nem is beszélve a hatósági eljárás szabályozásáról. Az első hatósági eljárást szabályozó törvény az 1889-ben elfogadott spanyol államigazgatási eljárási törvény volt.⁷ Ezt követte az 1925-évi osztrák államigazgatási eljárási kódex,⁸ amely a hazai jogalkotásra is jelentős hatást gyakorolt. Az osztrák szabályozásnak is köszönhetően – amely a későbbi hatósági eljárási kódexek alapjául szolgált – 1928-ban Csehszlovákiában kormányrendeletben, ugyanebben az évben Lengyelországban, majd 1930-ban

⁴ Kilényi, 1970. 14. o.

⁵ Kilényi, 1970. 16. o.

⁶ Szabó Imre: *A szocialista jog*, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1963, 66-67. o.

⁷ Paulovics Anita: *Az általános és különös eljárási szabályok a közigazgatásban* Bíbor kiadó, Miskolc, 2003., 31. o.

⁸ Allgemeines Verwaltungsverfahrensgesetz – a továbbiakban AVG

Jugoszláviában törvényekben kodifikálásra került az államigazgatási eljárás.⁹ A szocialista országokban sem volt jobb a közigazgatási hatósági eljárás szabályozásának helyzete, hiszen gyakorlatilag egy szovjet tagállamban, az Ukrán Szövetségi Szocialista Köztársaságban, létezett csak, egy, 1927-ben kiadott közigazgatási kódex, amely ugyan nem eljárásjogi jogszabály, de tartalmazott általános eljárási rendelkezéseket is. Csak ezt követően alakult ki a Szovjetunióban az államigazgatási eljárás össz-szövetségi szintű egységes szabályozásának gondolata, illetőleg azt követően, hogy a panasz eljárás ilyen jellegű szabályozása már megtörtént, 1933-as, valamint 1935-ös a Szovjetunió Népbiztosainak Tanácsa által alkotott rendeletekkel szabályozták e kérdéskört.¹⁰ A nemzetközi jogfejlődés ezen a téren azonban a második világháború kitörése okán megtorpant.

Ha a közigazgatási hatósági eljárás hazai helyzetét vizsgáljuk, hasonló megállapításra juthatunk. Tény, hogy az 1901. évi XX. törvény a jogorvoslati eljárásra vonatkozó szabályokat egységesítette a közigazgatási hatósági eljárásokban. A fejlődés ezen a ponton azonban mondhatni megállt, hiszen a második világháború kitöréséig az 1929. évi XXX. törvény volt hatályban, amely a hatáskörre és a jogorvoslati eljárásra vonatkozó szabályokat tartalmazta. Emellett még az 5500/1929. B.M. számú rendelet az, amely általános eljárási szabályokat foglalt magába.¹¹ Nem lehet figyelmen kívül hagyni azonban, hogy hazánkban is a világháborúig folyamatosan napirenden volt a közigazgatási hatósági eljárás kodifikálásának kérdése. Ezt igazolja Valló József 1937-es, és 1942-es, valamint Sztás Jenő 1939-es törvényjavaslata. Hazánkban is ugyanúgy, mint nemzetközi szinten a második világháború gátat szabott a további jogfejlődésnek.

A kodifikációk terén tett első lépések is igazolták, hogy a minőségi szabályozás igényelte az egyes általános jogelvek figyelembevételét. Az egyelőre még nem azt jelentette, hogy az egyes törvényekben önálló fejezetben, vagy más módon elkülönítve rögzítésre kerültek volna ezen jogelvek, esetleg alapelvek formájában, de jogszabályok rendelkezéseiben már visszatükröződtek. Ennek egyik oka nyilvánvalóan az volt, hogy a kodifikációs kísérletekben általában három szempont játszott meghatározó jelentőségű szerepet. Az első és második a már kodifikált polgári-, valamint büntetőeljárás jogok, illetőleg az abból nyerhető a nevezett jogágak tudományában fellelhető eredmények. Ennek az oka nyilvánvalóan abban rejlett, hogy ezen két jogág az államigazgatási joghoz képest a korábban megtörtént kodifikációknak köszönhetően jóval előrehaladottabb volt.¹² Annak ellenére, hogy a három jogterület merőben más, kétségtelen, hogy léteznek olyan

⁹ Magyary Zoltán előszó: in: Valló József, *Közigazgatási eljárás*, Magyar Közigazgatástudományi Intézet, Budapest, 1937.

¹⁰ Kilényi, 1970. 36. o.

¹¹ Valló József: *Közigazgatási eljárás*, Magyar Közigazgatástudományi Intézet, Budapest, 1937, 8. o.

¹² Valló is felhasználta a másik két eljárásjog eredményeit: „Mikor ugyanis kikerestem mindazokat a jogszabályokat, amelyeket 1867. óta alkotott törvényeinkben és miniszteri rendeleteinkben témánk szempontjából szóba jöhetnek, kitűnt, hogy számos eljárásjogi kérdésre mindezekben nem lelhetünk választ. Ezért ki kellett terjeszteni a vizsgálódást további jogterületekre is, nevezetesen meg kellett állapítani, hogy a bünvádi és polgári perrendtartás rendelkezései nem alkalmazhatók, vagy alkalmazandók-e a közigazgatási eljárásban.”, Valló, 1937. 9. o. de évekkel később Kilényi Géza is alkalmazta ezt a módszert, Kilényi, 1970. 32. o.

alapelvek, amelyek jellegüktől függetlenül minden eljárásban érvényesülnek. Példának okáért, ha csak a jogállamiság kérdéséhez kapcsolódó alapelveket nézzük, azok mindhárom eljárásjogban meg kell, hogy jelenjenek.

A harmadik szempont az államigazgatási ügyekben kialakult bírói gyakorlat. Nem vitatható, hogy a bíróságok, ítélkezési gyakorlatuk révén, nem csak az angolszász, de a kontinentális jogban is alakítják a jogot. Kiváltképpen igaz ez az olyan területeken, mint a hatósági eljárásokban, ahol a szabályozás hézagos, kiforratlan. Az általános jogelvek alkalmazását a bíróságok gyakorlatában azonban pont a megfelelő jogszabályok hiánya indukálja. Tehát már az első eljárási törvényben is megjelentek olyan elvek, amelyek később más országok szabályaiban is alapelvi szintre emelkedtek. Ilyen szabály volt, az úttörőnek tekinthető AVG-ben a célszerű, gyors, egyszerű, és költségkímélő eljárás elve.¹³

A második világháborút követően hazánk a szocialista országok sorába tartozott, amelynek eredményeként a jogrendszerünk is átalakult. Ez azonban nem képezte akadályát a további jogfejlődésnek. 1957-ben megszületett az első hazai hatósági eljárási kódex, az 1957. évi IV. törvény (Et.). Bár ez a törvény nem tartalmazta nevesítve alapelveket, de több olyan rendelkezés is megtalálható volt benne, amely a későbbiekben alapelvi szintre emelkedtek, tehát az általános jogelvek hatása kimutatható. Ilyen szabály többek között a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok védelme.¹⁴ Nyilvánvaló, hogy ez a szabály a jogbiztonság követelményének kielégítésére, az államigazgatási eljárásban speciálisan érvényesülő jogerő okán került a szabályozásba. Tehát végső soron a jogállamiság alapvető követelményére visszavezethető a szabályozás indoka. A törvény megszületésével azonban az alapelvek tárgykörében folytatott kutatások nem fejeződtek be, sőt talán kijelenthetjük, hogy felerősödtek.¹⁵ Azt hiszem, rögzíthetjük, erre jótékony hatást gyakorolt, hogy azokban a szocialista országokban, ahol az államigazgatási eljárást szabályozó törvény volt hatályban a magyar Et. volt az egyetlen, amely mellőzte az alapelvek meghatározását.¹⁶ Igaz, hogy az egyes szocialista eljárási törvények nem voltak egységesnek tekinthetők az alapelvek kérdésében, még abban sem, hogy önálló fejezetben rögzítették-e, mint a jugoszláv¹⁷ vagy más szabályok kapcsán tértek ki egyes alapelvek meghatározására, mint a bolgár¹⁸. Ennek ellenére úgy gondolom, igazolható, és a kor gyakorlata is azt látszik igazolni, hogy hatékony eljárási szabályozást alapelvek

¹³ AVG 44. §. in: Valló, 1937. 19. o.

¹⁴ Ezt a szabályt a határozat törvényességének biztosítékai közé sorolta a kor jogtudománya. Toldi Ferenc: Államigazgatási jog, Általános rész, Berényi Sándor (szerk.) BM Tanulmányi és propaganda Csoportfőnökség, Budapest, 1975, 428. o.

¹⁵ Ezt bizonyítja több mű megjelenése, amelyben tárgyalásra kerülnek az államigazgatási eljárás alapelvei: Kilényi (1970), Szabó Imre (1963), Szabó Imre: *Szocialista jogelmélet-népi demokratikus jog*. Budapest. 1967., 122. o.; Samu Mihály: *A szocialista jogrendszer tagozódásának alapja*. Budapest, 1964. 42. o.; Szamel Lajos: *Az államigazgatás törvényességének jogi biztosítékai*, Budapest, 1957. stb.

¹⁶ Kilényi, 1970. 64. o.

¹⁷ Jugoszláviában az eljárási törvény I. fejezetét az alapelveknek szentelték. Kilényi, 1970. 64. o.

¹⁸ A bolgár eljárási törvény nem szól külön az eljárás egyes alapelveiről, hanem a törvény hatályának szabályai között tér ki a törvényesség és a jogok védelmének elvére. Szamel Lajos: *Magyar Államigazgatási jog, Általános rész*, Berényi Sándor (szerk.) BM Könyvkiadó, Budapest, 1984, 661. o.

mellőzésével nem lehet, vagy helyesebben nem célszerű megalkotni.

Az 1981-es változás alapelvek kodifikálása a hazai hatósági eljárásban

A hazai hatósági eljárás fejlődésében fontos mérföldkő volt az 1981-es év, hiszen sor került az Et. átfogó módosítására, amelynek keretében megszületett az 1981. évi I. törvény, az Áe. Az „új” jogszabály 2. §-a az alapelvek címet viselte. A törvény a szocializmus idején született, az ebbe a politikai rendszerbe tartozó országok jogrendszere azonos ideológiai elveken alapult. Ennek ellenére, ha megnézzük az államigazgatási eljárásokban rögzített alapelveket, különbségeket fedezhetünk fel, még ott is ahol azok rögzítésre kerültek.¹⁹ Úgy vélem, hogy ez az alapelvek jelentőségét nem csökkenti, hiszen az egyes alapelvek között létezik egyfajta súlyponti eltolódás. Ennek eredményeként úgy vélem, hogy egyes elvek, jogintézmények alapelvek között történő rögzítése vitatható, ezzel szemben vannak olyanok, amelyek mellőzhetetlenek az alapelvek között.

Másrészt az alapelvek nem választhatók el szervesen egymástól, hiszen egyes alapelvekben olyan általános követelmények fogalmazódnak meg, amelyeknek más alapelvek csak egyes elemeit tartalmazzák. Ezáltal egyes alapelvek között a részegész viszonya mutatható ki. Véleményem szerint egy hatósági eljárási kódexszel szemben objektív feltétel, hogy egyes, mondjuk úgy nélkülözhetetlen alapelv(ek), rögzítésre kerüljön bennük. Ilyen alapelvek a jogállamiság követelményéhez közvetlenül kapcsolódó elvek. Ezen túlmenően azonban, mondhatni másodlagos, hogy milyen jogelvek kerülnek alapelveként rögzítésre. Ha ugyanis alapelveként egy olyan jogelv kerül rögzítésre, amely széles értelmezéssel bír, több tartalmi elemre bontható. Álláspontom szerint, a jogalkalmazást elősegítheti, ha az alapelvek között egy szélesebb értelemmel bíró alapelv valamely eleme önállóan is rögzítésre kerül, de ennek ellenére nem válik a szabályozás nélkülözhetetlen részévé. Ha ez az alapelv sérelmet szenved, az értelemszerűen azon alapelv sérelmét is eredményezi, amelynek tartalmi elemeként értelmezhető. Fordított esetben, ha azon alapelv sérül, amelyben általánosabb jogelvek kerülnek meghatározásra, akár irrelevánsná válhat annak egy tartalmi elemeként értelmezhető alapelv sérelme. Ha a táblázatban bemutatott különböző államok hatósági eljárási kódexeiben rögzítésre kerülő alapelveket tartalmuk szerint vizsgáljuk, megállapítható, hogy nincs is olyan nagy különbség közöttük. A törvényesség elve mindhárom eljárási kódexben rögzítésre került. A felek tájékoztatáshoz való joga bár máshogy nevesítve, de ugyancsak mindhárom kódexben rögzítésre került, és még sorolhatnánk.²⁰

Az 1990-es rendszerváltozás hatása a szabályozásra

Az úgynevezett „rendszerváltozás” a hatósági eljárás szabályozására, valamint ezen belül az alapelvek szabályaira is hatást gyakorolt. A politikai rendszer átalakulása a

¹⁹ Ld: 1. ábra.

²⁰ Ld: 1. ábra, a jugoszláv törvény a 10.; a lengyel törvény a 6.; a magyar törvény a 8. pontban.

jogrendszer új alapokra való helyezését is eredményezte.²¹ Az eljárási kódexünk azonban annak ellenére, hogy bár elérte a változás szele, még hosszú időn át állta az idő próbáját. Történtek azonban olyan változások, amelyek a későbbiekben hatást gyakoroltak az alapelvek szabályozására is. Az egyik, hogy létrehozták az Alkotmánybíróságot, amely olyan jogértelmezési tevékenységet végez, amely az egész jogrendszerre, és így természetesen a hatósági eljárásra is kihat.²² Másrészt a politikai változás eredményeként hazánk egyik fő politikai-társadalmi célkitűzésévé a szocializmus építése helyett, az európaivá válás vált. Ennek érdekében az európai értékeket szükségessé vált magunkévá tenni, amelyek közül több a jogharmonizáció eredményeként a jogi szabályozásban is megjelent. Bár nem a politikai változások következménye, de szükséges megemlíteni a technikai fejlődés hatását is. A technikai, elsősorban informatikai fejlődés a hatósági eljárás szabályaira, mára már alapvető szinten is hatást gyakorol.²³ Ezen a területen az 1990-es rendszerváltozásnak szerepe, ha közvetett is, hiszen az EU ide vonatkozó joganyagát be kell tartanunk. Emellett közvetett hatását is érezzük az európai integrációnak a hatósági jogszabályok alkalmazására, illetőleg megalkotására. Hiszen a nyugat-európai államok többsége informatikai téren fejlettebb nálunk, amely lehetőséget ad már meglévő tapasztalataik felhasználására a jövőbeni jogalkalmazás terén.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata, illetőleg annak hatása az alapelvekre

Az Alkotmánybíróság működésének lételeme egyes jogelvek, jogintézmények értelmezése. Ezek a jogelvek az Alkotmányban (Alaptörvényben) rögzített, vagy abból levezethető, olyan jogtételek, amelyek a jogalkalmazókon – ide értve a bíróságokat is – kívül, a jogalkotó irányában is kötőerővel bírnak. Az Alkotmánybíróság álláspontja tehát valamilyen formában megjelenik a jogszabályok egyes rendelkezéseiben is. A rendszerváltozást követő időszakban az Alkotmánybíróság egyik legjelentősebb tevékenysége a jogállam értelmezése és alapvető elveinek meghatározása volt.²⁴ A testület álláspontja értelmében a jogállam nélkülözhetetlen elemeként értelmezhető a jogbiztonság követelménye. A jogbiztonság követelményét elsősorban megfelelő eljárásjogi garanciaként működő szabályok megalkotása révén képes garantálni a jogalkotó. Ilyen eljárási garancia többek között a jogerő intézménye is. A jogbiztonság megköveteli, hogy egy jogerős döntés irányadó legyen az adott ügyben az eljárásban résztvevőkre. Valamint, csak a jogszabályban meghatározott feltételek fennállása mellett és csak

²¹ „A rendszerváltás alkotmányjogi értelemben a jogállam deklarálását és megvalósítása folyamatát jelenti.” in: Sólyom László: *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon*, Osiris Kiadó, Budapest, 2001, 63. o.

²² Sólyom: 2001, 19. o., 162. o.

²³ 2004. évi CXL. törvény (Ket.) 8. §.

²⁴ A jogállam értelmezésének alapjait 1992-ben három határozatában gyakorlatilag lefektette a testület. Ezen határozatok a törvényességi óvás tárgyában született 9/1992. (I.30.) AB határozat, az ún. ex nunc határozat 10/1992. (II.25.) AB határozat, valamint az elévülés kérdésében született 11/1992. (III.5.) AB határozat, továbbá: Sólyom, 2001, 706. o.

kivételesen legyen megváltoztatható. A jogerő intézménye a hatósági eljárásban azonban sajátosan alakul, hiszen az anyagi jogerő gyakorlatilag nem áll be, csak a jogerőre emelkedést követő évekkel később, a felügyeleti eljárás jogintézményének köszönhetően. Ebben az esetben tehát az a helyzet alakul ki, hogy két olyan jogintézmény ütközik, amelyek a jogbiztonság követelményének garanciáiként értelmezhető. A jogerő intézménye, amely a jog kiszámíthatóságát hivatott szolgálni, valamint a felügyeleti eljárás, amely a döntés jogszerűségének garanciája. Ebben a helyzetben egyensúlyt kell teremteni, amelyre az alapelvek között is rögzítésre került jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok védelmének elve jelenthet megoldást. Ezáltal gyakorlatilag adott esetben beáll az anyagi jogerő intézménye is, de csak, ha az feltétlenül – az ügyfelek jogos érdekeinek védelme okán – szükséges. Az Alkotmánybíróság a közhatalom gyakorlása kapcsán kifejtett álláspontja értelmében a jogszabályokat úgy kell megszövegezni, hogy abból egyértelműen kiderüljön az állammal szemben fennálló követelések érvényesítésének lehetősége.²⁵ Alapelvei szinten erre is utal az eljárási kódex, amikor kimondja, hogy a hatóság a nem jogszabályszerű eljárással az ügyfélnek okozott kárt a polgári jog szabályai szerint megtéríti.²⁶ Az ismertetésre került Alkotmánybírósági gyakorlat természetesen nem taxatív, inkább példalózó jellegű, de úgy gondolom megfelelően igazolja azon állítást, amely szerint az Alkotmánybíróság gyakorlata komoly hatást gyakorol az alapelvek meghatározására.

Nemzetközi hatások

Mint ahogyan az említésre került a rendszerváltozást követő években egyre nagyobb hatást gyakoroltak hazai jogunkra az európai jogi tenderek. Ez nem jelenti azt, hogy egy merőben új szabályanyag került a hazaiba beiktatásra, hiszen a hazai joganyag sok tekintetben már megfelelt az európai jogi elvárásoknak. Sokkal inkább arról van szó, hogy a hazai jogalkotásra egy olyan külső követelményrendszer is egyre nagyobb hatást gyakorol(t), amely különböző európai normákban ölt testet. Jelen tanulmány keretei nem teszik lehetővé ezek részletes ismertetését, csak a példa kedvéért említeném meg az Alapjogi Chartát²⁷ vagy a jó közigazgatás kódexét tartalmazó Európa Tanács Miniszteri Bizottsága CM/Rec (2007) 7. számú ajánlását. Az európai jogfejlődés egy napjainkban is zajló folyamat, amely még koránt sem ért nyugvópontra. Nem zárható ki tehát ennek következtében, hogy a jövőben a hatósági eljárás alapelveit is érintő változások következzenek be a szabályozásban.

²⁵ 23/2003. (V.13.) AB határozat

²⁶ Ket. 4.§. (2)

²⁷ Harmaty Attila: *Alapjogi Charta-Nemzeti Alkotmánybíróságok*, Ünnepi kötet Sári János egyetemi tanár 70. születésnapja tiszteletére, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2008. 121-131. o.

Az alapelvek jelentősége a jogalkalmazásban

Az alapelvekben nem csak egyszerűen elvi szintű elvárások kerülnek megfogalmazásra, hanem olyan, az eljárással szemben támasztott követelmények is, amelyek a helyes jogalkalmazást szavatolják. Több esetben előfordul, hogy az eljárás a konkrét eljárási cselekményeket tartalmazó szabályok értelmében helyesnek tekinthető, azonban az eredmény ennek ellenére akár társadalmi feszültségeket is eredményezhet. Amikor a közúti közlekedés szabályaiban az un. objektív felelősség intézménye bevezetésre került, a hatóságok oldalán egy aggályosnak nevezhető eljárási gyakorlat alakult ki. Ez a kérdés különös jelentőséggel bír, hiszen a társadalom igen széles rétegét érintette. Az eset különlegességét az adta, hogy a hatóságok látszólag a vonatkozó jogszabályok betartásával jártak el. A lefolytatott eljárásokkal szembeni aggályok elsődlegesen az azokkal szembeni fellebbezések felszaporodásában öltöttek testet. A helyzetet tovább bonyolította, hogy a bíróságok gyakorlata sem volt egységes, ezért jogegységi eljárás lefolytatása vált szükségessé, amely az eljárás lefolytatására nyitva álló határidők minősítésére is irányult.²⁸ Álláspontom szerint a nyitva álló határidő jogi minősítése azonban, ha lehet úgy fogalmazni, „csak járulékos” kérdésnek volt tekinthető. A főprobléma az ügyfél tisztességes ügyintézéshez való jogának sérelme volt. Ennek orvoslásához vált szükségessé az adott ügytípusban a nyitva álló határidők jogi minősítése.

Úgy gondolom, hogy nem túlzás kijelentenünk, hogy az alapelveknek markáns jogfejlesztő szerepe is van, hiszen gyakran éppen az alapelveknek való megfelelés igénye indukálja a helyes joggyakorlat kialakulását.

²⁸ 1/2010.(II.18.) LB KJE, – megjegyzendő, ez a határozat már hatályát veszítette.

Alapelvek a Jugoszláv eljárési törvényben (1958)	Alapelvek a Lengyel eljárési törvényben (1960)	Alapelvek a magyar 1981. évi I. törvényben
1. A törvényesség elve	1. A törvényesség elve	1. A törvényesség elve
2. A közérdek és az állampolgárok jogainak védelme	2. A célszerűség elve	2. A humanizmus elve
3. Az anyagi igazság elve	3. A népi törvényesség betartása feletti hivatali örökös	3. A demokratizmus elve
4. A bizonyítékok szabad mérlegelésének elve	4. A hivatalbóltság elve	4. A jogok és köteleességek egységének elve
5. A felek meghallgatásának elve	5. A társadalmi érdek és az állampolgárok méltányos érdekeinek védelme	5. Az érdekek összhangjának elve
6. A szerv önállósága a határozathozatalban	6. Az állampolgárok jogi felvilágosításának elve	6. Az eljárásban résztvevők együttműködési kötelezettségének elve
7. A fellebbezés joga	7. A vélemény kifejtéséhez való jog alapelve	7. A törvény előtti egyenlőség elve
8. A határozat visszavonhatatlanságának elve	8. A meggyőzés elve	8. Az ügyfél eljárási jogai biztosításának elve
9. Az eljárás gazdaságosságának elve	9. A gyorsaság és egyszerűség elve	9. Az eljárás gyorsaságának és egyszerűségének elve
10. A felek kioktatása jogaikra	10. Az írásbeliség elve	
11. Az anyanyelv használata	11. A határozatok állandóságának elve	
	12. Az állami szervek iránti bizalom elmélyítésére irányuló tevékenység elve	

1. ábra. Alapelvek a szocialista hatósági eljárási kódexekben²⁹

²⁹ Kilényi, 1970. 64-65. o.; Szamel, 1984. 659. o.